

Decisiones Sacramentales, Theologicæ, Canonicae, & Legales

In Quibus Tota materia Sacramentorum, Theologiæ Moralis, Juris Canonici, & Quæstiones plurimæ Juris Civilis explicantur, dilucidantur, & traduntur, Eruditionibus, Historiis, & Exemplis adornatæ ; Opus Episcopis, Vicariis, Parochis, Confessariis, aliisque Studiosis utile, ac jucundum In Libris novem ...

De Virtute Ac Sacramento Pœnitentiæ Decisiones

Chiericato, Giovanni Maria

Augustæ Vindelicorum, 1730

Decisio XIV. Argumentum. Sermo est de Attritione. De hujus vocis varia significatione, ac divisione. Attritio alia Naturalis, alia Supernaturalis, & quæ utraque sit, exemplis ac definitione ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94661](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94661)

17 sufficiat, quod sit virtuale tantum, ac implicitum, videlicet tacite imbibitum in ipsa detestatione peccati, de qua supra? Tres sunt opiniones. Una asserit, debere esse propositum explicitum. Alia concedit propositum implicitum, seu virtuale. Tertia concordat, & distinguit dicens, regulariter esse necessarium propositum formale, & explicitum; sed per accidens sufficere virtuale, & implicitum in duobus casibus, videlicet; vel quando pœnitens ita vehementer dolet, & detestatur peccata præterita, ut non advertat ad tempus futurum; vel quando est in proximo articulo mortis, adeo ut non sit spes longioris vitæ. Ita Mstr. qui refert DD. pro his opinionibus in *Theologia Morali d. disp. 21. n. 31.* Gobat. *d. tract. 6. num. 203. & seqq.* & Diana *Coordinatus tom. 2. tract. 3. resol. 110. cum duobus seqq.*

Nona observatio est circa propositum in contritione extra Sacramentum Pœnitentiæ, quod ultra prædictas condiciones, & circumstantias de amplius non peccando, requiritur etiam propositum confitendi peccata, de quibus dolet; & ea clavibus Ecclesiæ subjiciendi per actuale susceptionem Sacramenti Pœnitentiæ, ut demonstrat Eminentiss. Cardin. de Lauræa de *Pœnitent. d. disp. 8. art. 15.* & definitum est in Concilio Trident. *sess. 14. cap. 4.* & his omnibus concurrentibus contritio justificat peccatorem, & in ejus anima delet peccata mortalia, ut probatum est supra *Decis. II.* ideoque vocatur Contritio per metaphoram, quia peccator odians peccatum, ac dolens de eo, quasi contrit, & frangit suum cor, ut deiciat venenum peccati, pœnamque sentiat, ut docet Eminentiss. Cardin. de Lauræa *d. disp. 8. n. 1.* ubi auctoritates Sacre Script. allegat.

Decima tandem observatio est, quod ipsamet Contritio, ut supra qualificata, debet habere spem veniæ à Misericordia Divina. Hinc Judas quamvis esset contritus, doluerit de suo peccato, restituerit tum pecuniam Magistratui, tum famam Redemptori, dicens: *Peccavi tradens sanguinem justum. Matth. 24.4.* nihilominus abiens laqueo se suspendit, scilicet ob desperationem; ut ibidem ex SS. Patribus probat Tirinus, ac alii Expositores.

DECISIO XIV.

ARGUMENTUM.

Sermo est de Attritione. De hujus vocis varia Significatione, ac Divisione. Attritio alia Naturalis, alia Supernaturalis, & quæ utraque sit, exemplis, ac definitione demonstratur. Rex Antiochus quare non esset misericordiam consecutus? Felix Præses Judææ, ac Drusilla ejus uxor cur non conversi ad prædicationem Sancti Pauli Apostoli? Opiniones tres Antiquorum de Attritione explosæ. Differentiæ duæ inter Contritionem, ac Attritionem. Attritionem non mutari in Contritionem; sed Attritum in Contritum virtute Sacramenti ostenditur.

SUMMARIUM.

- 1 Attritionis significationes varia.
- 2 Attritio alia naturalis, alia supernaturalis.
- 3 Attritio naturalis quam sit?
- 4 Quæ supernaturalis? Ejus definitio n. 5. Doct. Clericali Tom. I. Lib. IV.

6 Drusilla uxor Præsidis Felicis, quæ esset, & cujus Filia?

7 Attritio an sufficiat cum Sacramento Pœnitentiæ, etsi ut talis cognita? etiam in articulo mortis?

8 Attritionis, ac Contritionis differentiæ. Ubi duæ tantum.

9 Attritio an transeat in Contritionem?

10 Seta sicut introducit filum; ita timor charitatem; ex S. Aug.

Dirimus supra, quod prima pars materiæ proximæ Sacramenti Pœnitentiæ, sed ex *Quæ est Contritio*; hanc autem esse bimembrem, perfectam scilicet, quæ proprie appellatur *Contritio*; & imperfectam, quæ nominatur *Attritio*. De prima, ad ejus intelligendam substantiam, ac naturam notavimus decem observationes in præcedenti *Decis. XIII.* præter ea, quæ explicuimus de Contritione in *Decis. II.* Igitur in præsentī differendum venit de Attritione, circa quam examinabimus.

Primo: Quid denotet hæc vox Attritio?

Secundo: Quotuplex sit Attritio?

Tertio: Quid sit Attritio Supernaturalis?

Quarto: Quomodo differat Attritio à Contritione?

Quinto: An Attritio possit fieri Contritio?

Quo ad Primum: Hæc Vox *Attritio* habet plures significationes in Scriptura Sacra. Primo significat tribulationem, & calamitatem, ut *Reg. 2. cap. 21. Virum qui attrivit nos. Et Job. 14. Donec atterat.* Secundo significat contemptum, & vilipendium; ut *Matth. 14. Calcarea Sancta, & atterere.* Tertiò denotat præsumptionem, ac temeritatem, ut *Ezech. 3. Attrita fronte, & duro corde: nec non cap. 23. Quæ attrita est in adulterio.* Quarto innuit percussione abscque fractione, prout de pede Balaam Prophetæ illisi ab Asina in muro; ipsa enim perterrita ob visum Angeli attrivit sedentis pedem. *Num. 22. 25.* & prout de suis infirmitatibus dicebat *Job. 6. 31. Attrivit brachium meum cum suis ossibus;* atque de Redemptore prophetavit *Isaias cap. 53. Attritus est propter scelera nostra;* Christus enim fuit flagellis, & percussionebus crudelissimè impeditus; sed ejus ossa non fuerunt fracta; juxta illud, *Os non comminuetis ex eo. Jo. 19. 36.* Quintò significat fractionem, & comminutionem, ut de vestibus Judæorum ambulantium per desertum: *Non sunt attrita eorum vestimenta. Deut. 19.* Et de destructione Jerusalem: *Attrita est Civitas vanitatum. Isa. 24.* Et ex hac quinta significatione Scholastici per analogiam, & similitudinem quandam transulerunt hoc nomen ad significandum, actum doloriferum, percussivum, ac comminutivum cordis in partes non ita minutas, sicut fit per contritionem; appellantes illum *Attritionem*, id est dolorem imperfectum, qui ex se, absque Sacramento, tum Baptismi in Catechumenis, tum Pœnitentiæ in adultis Christianis non est sufficiens justificare peccatorem, delere peccata, & obtinere eis gratiam sanctificantem. Eminentiss. Cardin. de Lauræa de *Pœnitentia disp. 9. art. 1. n. 1.*

Quoad secundum. Quia omne multiplex est prius dividendum, & postea definiendum. Aristot. 2. *Poster. text. 19.* Mstr. *Commentar. in Logicam disp. 1. v. 58.* Ut cognoscamus, quæ sit Attritio sufficiens ad remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ in primis scire oportet, quotuplex sit? Igitur Duplex est Attritio, una Naturalis, alia Supernaturalis. Colligitur ex Mastro in 4. *Sent. disp. 5. n. 69. & 70.* Ex Collegio Salmantic. de *Pœnit. tract. 6. cap. 1. n. 16. cap. 5. n. 17.* ex Cardena in *Cristi Theol. Dissert. 36. n. 1.*

& 2. & ex Antonio Volpi in suis Resolutionibus Moralibus *resol. 46. num. 1.* & ex Suarez in *D. Thom. tom. 4. disp. 5. sect. 1. num. 4.* Quærentibus autem quæ sit Attritio Naturalis, & quæ Supernaturalis? respondetur, quod hic est labor, hic est difficultas in eis explicandis; conveniunt enim omnes Theologi tam Scholastici, quam Moralistæ, quod Attritio naturalis non sufficit, quamvis cum Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum, recipiendamve gratiam; & quod requiritur Attritio supernaturalis; at omnes omittunt declarare ex professo, quæ, & qualis sit Attritio naturalis?

Igitur ad hanc intelligendam, observo, quod 3 varii varia dixerunt, ut ait Volpi *d. resol. 46. a. num. 1. & seqq.* Alii enim appellarunt Attritionem illam naturalem, quando quis dolet de peccatis ob finem turpem; puta si impudicus infirmetur ob nimium coitum, doleat de ipso, quia non potest iterum coire. Alii, quando quis dolet de aliquibus peccatis, non autem de omnibus. Alii quando quis dolet de omnibus, sed absque proposito emendandi, ut faciunt meretrices, concubinarij, sceneratores. Verùm his parùm attentis, neque nomen Attritionis merentibus, dicendum est, Attritionem naturalem eam esse, quando peccator dolet de patris criminibus ex solo motivo damni temporalis sive animæ, sive corporis, sive famæ, sive rerum, nulla habita elevatione mentis in Deum, quem offendit. Sint exempla. Lufor alearum perdidit magnam aureorum summam. Dolet, detestatur ludum, proponit non amplius ludere; at nihil cogitat de Deo, sed tantummodo de sua inopia. Puella adhæsit insidiatori suæ honestatis, promittenti eidem indefinentem manutentionem. Expleta libidine eam deserit: ipsa dolet amissa virginitate; sed nil reflectit ad Deum; immersa cogitatione in proprium suum detrimentum. Ebriosus cupiebat fieri gestor negotiorum Viri nobilis, a quo recusatur ob ebrietatis vitium. Hoc ille detestatur, cur? quia non obtinuit administrationem. Civis Parisiensis blasphemus utroque labio privatus fuit candenti ferro, jussu Sancti Legis Ludovici, ut legitur in *Annalib. Odorici Raynaldi Anno 1267. n. 63.* Pissimus ac Christianissimus Rex Ludovicus XIV. ad Monomachiam à suo Regno ablegandam, fancivit, duellistas in furcam suspendi; Utriusque facinoris rei dolent, detestantur culpam, sed intuitu infamæ ex punitione resultantis. Hi omnes eliciunt actum Attritionis, sed attritionis naturalis, quia nihil in eorum cordibus de offensa Dei; idè et si confiteantur præmissa crimina cum tali dolore, non justificantur; esto etiam quod doleant ob turpitudinem, & sceditatem peccati; destruentis pulchritudinem moralis virtutis contrariæ, ut docent Navar. in *Manual. cap. 1. n. 34.* Suarez *d. tom. 5. disp. 20. sect. 4. n. 2.* Fillucius *tract. 6. cap. 7. n. 179.* quos citat, & sequitur Volpi *d. resol. 46. n. 6.* subdens, etiam Gentiles sæpè eliciisse hujuscemodi actus attritionis solis viribus naturæ. Hinc est, quod omnes Theologi clamant, requiri ad obtinendam remissionem peccatorum, in Sacramento Pœnitentiæ, Attritionem supernaturalem; & asserere, quod sufficiat naturalis Attritio, esse Pelagianismum, vel Semipelagianismum. Mastrius *d. disp. 5. in 4. Sent. n. 68.* Ratio manifesta est, quia peccator non potest redire ad gratiam justificantem absque divinis auxiliis, juxta illud *2. Cor. 3. 5.* *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est,* ut declarat Concilium Trid. *sess. 6. cap. 5.* Et quamvis auxi-

lia sufficientia nulli à Deo denegentur, tamen auxilia efficacia, quæ sunt specialia dona Dei, non omnibus conceduntur; ut doctè demonstrat Eminentiſſ. Cardin. de Laurea in *Opuscul. 3. de Gratia, seu Divinis auxiliis cap. 17. per tot.* ubi in fine sciscitantiam causam? respondet: *Qui hoc scire vult, interroget S. Paulum, qui respondebit, se quoque nescire, & dicit: O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Quis consiliarius ejus fuit? O altitudo, &c.* Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus? Et de hac Attritione intelligendus venit Ivenim in *Commentar. Histor. Dogmat. de Sacram. Dissert. 6. quest. 4. cap. 2. in §§. 18.* in quibus eam proſcribit, & inutilem facit.

Supernaturalis igitur Attritio necessaria est, ut cum Sacramento Pœnitentiæ peccator justificetur, & obtineat remissionem peccatorum. Sed in quibus consistit hæc Supernaturalis? Iterum hic labor, hoc opus. Nihilominus, omniſſa distinctione Supernaturalitatis, quam facit Mastrius *d. tom. 4. in 4. Sent. disp. 5. n. 67.* quod alia sit quo ad substantiam, & alia quo ad modum; itaut prima superet omnes vires naturæ, ut est visio beatifica, ad quam nihil potest contribuere natura humana; secunda verò admittat concursum naturæ cum auxilio supernaturali, ut est restitutio visus in cæcos; aut vitæ in mortuo; dicendum venit, Attritionem supernaturalem illam esse, quæ incipit ex Dei auxilio, ac motione interna Spiritus Sancti; & respicit Deum, illumque habet pro objecto, et si non tanquam ultimum finem super omnia diligendum; sed tanquam supremum Judicem, à cujus justitia promanant punitiones, & damna in peccatores, sive in præſenti, sive in futura vita. Hæ duæ conditiones faciunt Attritionem supernaturalem. Prima conditio probatur auctoritate, & exemplis. Auctoritas habetur in Concilio Tridentino *sess. 6. Can. 3.* ubi ita sancitum fuit: *Si quis dixerit sine Spiritus Sancti inspiratione, & ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut POENITERE posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, Anathema sit.* *Ey sicut oportet* denotat, dari Attritionem naturalem, ex solis viribus naturæ, sed insufficientem, quia cum non sit ex adjutorio Divino, peccator non pœnitet; *sicut oportet*, ad obtinendam remissionem culpæ, Exemplum est in Apostolo Petro, qui tempore passionis Christi illum negavit; nam primum Christus respexit Petrum; & hic postea doluit, & flevit amarè; unde ait S. Jo. Chrysostom. *super 2. Tim. 2.* *Et quis hoc dat? nisi qui respexit Petrum negantem, & fecit stentem?* Quod prolequitur Mastrius *d. disp. 5. num. 70.*

Secunda conditio, ut Attritio sit supernaturalis, est, quod respiciat Deum saltem virtualiter, et si principaliter doleat de peccatis ob metum pœnarum; exemplo Ninivitarum, qui audientes Jonam Prophetam prædicantem, & clamantem, *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* *Joan. 3. 4.* pœnitentiam agere cœperunt ob timorem subversionis, Deum tamen considerantes, unde Rex Ninivitarum aiebat: *Quis scit, si convertatur, & ignoscat Deus?* Et attenda hæc secunda conditio hominem attritum sufficienter, disponi ad recipiendam gratiam in Sacramento docet Præpositus in *3. part. D. Thoma quest. 76. art. 2. dub. 11. num. 71.* & alij, quos allegat Diana Coordinatus *tom. 1. tract. 3. resol. 107. num. 4. & resol. 108. num. 2.* novissimè Gobatus in *Theolog. Experiment. d. tract. 6. num. 47. & 48.* omninò videndus, Eminentiſſ. Cardin. de Lugo

Lugo Pœnit. disp. 5. sect. 9. Cardin. de Lauræa disp. 9. art. 4. Mastrius d. disp. 5. num. 171. Neque est audiendus Ivenim Dissert. 6. quest. 4. cap. 2. art. 3. dicens, hanc secundam conditionem non facere attritionem supernaturalem; dicit enim quod etiam Dæmones dolent de eorum peccato, quod est falsissimum.

Quo ad Tertium. Attritio supernaturalis sic definiri potest: *Est actus hominis peccatoris, Deo auxiliante dolentis, odientis, ac detestantis peccatum, vel ob ejus turpitudinem, vel ob metum gehennæ, vel aliarum pœnarum, cum aliquo respectu ad Deum offensum, cum proposito se emendandi; & cum spe veniæ, sufficiens in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum obtinendam.* Singula verba breviter percurramus, ea declarando, ad majorem materiam intelligentiam. Dicitur *Actus hominis* tanquam genus, nam proprium est voluntatis humanæ elicere quoscunque actus, aut prosecutionis, qui à Philosophis vocantur *Velle*; aut aversionis, seu fugæ, qui ab iisdem nominantur *Nolle*; & sunt duplicis qualicatis, videlicet *Velle*, vel amicitia, vel concupiscentia; & *Nolle*, vel abominationis, vel inicitia, quorum terminorum hic est sensus, quod homo amat amicum vel propter solum ejus bonum; quæ est vera amicitia; vel ob aliquam propriam utilitatem; quæ non est amicitia vera, sed interesse. Item vel abominatur malum amici; quem sincere diligit, aut illum odio habet, & intendit ipsum offendere, ac ex eo vindictam sumere; ut latius differit Mastrius in Commentario Philosophiæ libro de Anima disp. 7. quest. 7. n. 176. & seqq. ubi plures alios actus humanæ voluntatis declarat.

Dicitur *Homini peccatoris*; quia in Christo, in Deipara, & in aliis sanctificatis, in quibus non fuit peccatum, non potuit esse dolor de peccato proprio; etsi doluerint de peccatis alienis, ut probat Eminentiss. Cardin. de Lauræa de Pœnit. disp. 4. art. 4. per tot. & diximus supra Decif. 1. num. 6. Dicitur *Deo auxiliante*, quia vires naturales non sufficiunt, sed opus est dono Dei, & impulsu Spiritus Sancti, ut ait Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. & definit sess. 6. Can. 3. Dicitur *dolentis*, quia in Attritione necessarius est dolor, prout in Contritione, hoc excepto, quod dolor in contritione est ob modicum amoris Dei summè dilecti; in attritione ob motivum timoris Dei respectu pœnarum, qui in substantia est idem dolor, & eadem displicentia in anima, ut advertit Eminentiss. Cardin. de Lauræa ubi supra disp. 9. num. 11. & docet Reginald. in Præxi tom. 1. lib. 5. num. 68. Dicitur *odientis, ac detestantis*, eadem scilicet forma, qua peccator contritus detestatur peccata commissa; & vellet illa non commisisse; alioquin, si dolor esset sine detestatione culpæ, & odio earundem, esset similis dolori dæmonum, ac damnatorum, qui quidem dolorem, ac tristitiam experiuntur in inferno de peccatis, sed illa non detestantur, neque odio habent. Reginald. d. lib. 5. n. 70. prout illa non detestatur Rex Antiochus, de quo 2. Machab. 9. 13. Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus, quia, ut ait Sallust. ad Ann. M. 3891. n. 11. non ob dolorem peccati orabat, sed ob dolores corporis; idcirco ad remissionem culpæ necessarius est dolor de peccatis. Collegium Salmanticen. d. tom. 4. de Sacramento Pœnitentiæ tract. 6. cap. 1. n. 16. Et sicut pœnitens contritus detestatur peccatum super omnia, non intensivè, sed appetitivè; ita illud debet detestari pœnitens attritus, idest appetiti-

tivè super omnia, alias non esset sufficiens dispositio ad gratiam, quamvis cum Sacramento; quia non esset vera aversio à peccato, & sufficiens conversio ad Deum; si magis appetiaret aliud malum, quam peccatum, vel aliud bonum, quam Deum. Mastrius in 4. Sent. d. disp. 5. n. 161. Dicitur *vel ob ejus turpitudinem*; quæ quidem turpitudine, & sorditas peccati duplici de causa potest considerari à pœnitente attrito; vel quia peccatum est contra aliquam virtutem moralem, ut furtum contra justitiam, fornicatio contra honestatem, ebrietas contra temperantiam; vel quia peccatum opponitur alicui perfectioni divinæ supernaturaliter cognita, qualis est immensitas Dei, beneficentia, omnipotentia, & similes, quibus per peccatum opponitur irreverentia, ingratitude, inobedientia. Ideo, quamvis Cardin. de Lugo de Pœnitentiæ disp. 5. sect. 9. velit, quod turpitudine peccati debeat considerari à pœnitente attrito in hac secunda acceptione, ut sit sufficiens ad recipiendam gratiam in Sacramento; ab eo tamen dissentit Eminentiss. Cardin. de Lauræa d. disp. 9. art. 3. §. 11. & Mastrius d. disp. 5. n. 143. docentes & defendentes, quod sufficit, si sorditas, & turpitudine peccati consideretur à Christiano attrito tanquam opposita alicui virtuti morali, per divinam legem præcepta, & per fidem revelata; ea ratione, quia Concilium Tridentinum d. sess. 14. cap. 4. non se restringit ad illas peccati turpitudines tantum, quæ opponuntur alicui perfectioni divinæ supernaturaliter notæ; sed loquitur indefinitè de peccati turpitudine, ut opponitur cuicumque virtuti, excepta charitate. Ratio rationis est, quia omnes virtutes sunt à Deo revelatæ per fidem, & ab ipso ordinatæ tanquam media idonea ad salutem; unde peccatum contra illas est mediata contra Deum legislatorem, & finem supernaturalem; & sic attritio concepta ex turpitudine peccati opposita iisdem virtutibus, est vera, & salutaris, ac sufficiens cum Sacramento ad justificationem; ut etiam animadvertit Aversa de Pœnit. quest. 2. sect. 14. & Suarez eod. tract. disp. 5. sect. 3. Dicitur *ob metum gehennæ*, quia peccatores solent pœnitere, & actum attritionis elicere, vel ob deformitatem peccati, ut dictum est; vel quia eisdem peccatoribus causat aliquod malum, & præcipue condemnationem ad ignem æternum; & per consequens amissionem alicujus notabilis boni, cujus supremum est beatitudo æterna. Igitur hic timor gehennæ est motivum sufficiens disponendi peccatorem ad recipiendam gratiam cum Sacramento Pœnitentiæ; quia etsi non ex charitate, & immediate se convertat ad Deum, dolendo de ejus offensa, mediata tamen ingreditur hanc conversionem; reflectendo enim ad pœnas inferni considerat ipsum Deum Judicem supremum, à cujus justitia statutæ sunt pœnæ infernales in vindictam peccati mortalis, de quo propterea dolet, tanquam opposito, & offensivo ipsius Dei; ut latè declarat cæteris clariùs Mastrius d. disp. 5. num. 137. in 4. Sent. tom. 4. Dicitur *aut aliarum pœnarum*, scilicet tam alienarum vitæ, quales sunt pœnæ Purgatorii, quam vitæ præsentis, verbi gratia pestis, famis, belli, carceris, vel alterius damni. DD. quos citat, & sequitur Diana Coordinatus tom. 1. tract. 3. resol. 95. §. 5. & resol. 108. §. 2. Volpi in resol. Moral. resol. 42. num. 11. Neque obstat, quod qui attrahitur ex timore pœnarum, videatur magis odisse pœnam, quam culpam, quod turpe est, & inordinatum; & virtualiter censetur habere propositum continuandi in peccatis, si non esset pœna.

Negatur enim tale suppositum; nam timor pœnarum non est conditio, sine qua non dolet; sed est motivum, quo dolet, & detestatur culpam absolute, & efficaciter; & includit virtualiter propositum amplius non peccandi. *Mastrius d. disp. 5. num. 139.* Dicitur *respectu Dei offensi*: Quia, ut supra dictum est, ex communi observatione recentiorum Theologorum, ut Attritio, & dolor peccati proveniens ob timorem pœnarum disponat peccatorem ad recipiendam gratiam cum Sacramento Pœnitentiæ, debet aliquo modo respicere ad Deum, & considerare illum vindicem peccatorum; quod quidem fit per lumen fidei, quo illuminatur homo ad credendum, quod à Deo sunt inflictæ, & statuta pœnæ contra peccatores, juxta illud *Psalm. 10. 7. pluer super peccatores laqueos, ignis, & sulphur scilicet in inferno* (& spiritus procellarum id est in hac vita) *pars calicis eorum.* Et ideo non sufficit considerare pœnas temporales solummodo, ut malum humanum, vel inflictas, seu infligendas à Judice tanquam puro homine; sed cum aliqua reflexione ad Deum, cujus Minister est Judex temporalis, ut docent *Abelly tom. 2. cap. 5. sect. 8. Tamburin. Opusc. de Confessione cap. 1. §. 6. num. 56. & alii cumlati, & laudati à Diana Coordinato d. tom. 1. tract. 3. resol. 107. §. 4. & §. 8. Novissime Cardenas in Crisi Theolog. Dissert. 2. cap. 6. num. 70.* Dicitur *Cum proposito amplius non peccandi*; nam tale propositum requiritur de necessitate à Concilio Trid. d. sess. 14. cap. 4. ad validitatem Attritionis, ibi: *Si voluntatem peccandi excludat*; scilicet tam de præfenti, quam de futuro, ut bene notat *Emin. Card. de Lauræa d. disp. 9. art. 3. §. 8.* Sed utrum hoc propositum debeat esse formale, & explicitum? an verò sufficiat implicitum, & virtuale in dolore, & detestatione culparum? attendantur ea quæ diximus supra de proposito in contritione *Decif. XIII. num. 17.* non est enim in hoc differentia inter Contritionem, & Attritionem, ut notat etiam *Summa Diana Verb. Attritio num. 9.* Dicitur in definitione, *Cum spe veniæ*; nam, prout dictum est supra de contritione, oportet, ut peccator attritus speret veniam à Deo, illamque petat à Misericordia Divina; nihil enim valeret timor gehennæ, aut Judicis æterni, quando penitens desperaret remissionem suarum iniquitatum. *Reginald. d. lib. 5. num. 73.* ubi dat exemplum *Felicis Præfidis Judææ*, de quo *Act. 24.* coram quo, & *Drusilla* uxore sua, disputante Apostolo Paulo de justitia, & castitate, & de futuro judicio, tremefactus *Felix respondit: quod nunc attrinet vade, tempore autem opportuno accersam te.* Ingruerat enim horror, timor, & tremor in cordibus eorumdem jugalium; at adeo enormia erant eorum peccata, ut de venia spem non haberent. *Drusilla* erat filia *Herodis Agrippæ*, à quo occisus *Jacobus Apostolus*, & detrusus *Petrus* in carcere. Pulcherrima inter mulieres *Hebræas* nupsit *Epiphani filio Antiochi Regis Commagene* gentili cum pacto, ut se circumcideret; sed deinde id recusavit, unde *Drusilla* diverit ab ipso, & nupsit iterum *Azizo Regi Emesenum* circumciso. At sollicitata ab eodem Præfide *Felice*, ejus amore capto, cum illo tertias nuptias contraxit, à Judaica paterna religione desiliens. Utrumque Apostolus *Paulus* redarguit de justitia, & castitate, & de futuro judicio, nam uterque, *Felix* scilicet, & *Drusilla* pluribus erant maculati injustitiis, ac extorsionibus, nec non luxuriis, & adulteriis, & quamvis tremuissent, audientes Apostolum loquentem de futuro judicio, inutilis fuit illorum uxor, & timor; quia spem non habebant veniæ

Reginald. d. lib. 5. num. 72. Tirinus in Act. Apost. cap. 24. Cornelius à Lapide ibid. & Menochius in eund. 17. lib. 3. c. 7. Additur in definitione: *Sufficiens Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum obtinendam*, videlicet ipsa Attritio, seu actus Attritionis, circa quem effectum ejusdem Attritionis remittendi peccata in Sacramento notandæ, & explodendæ sunt tres opiniones Theologorum veterum, qui contrarium autumabant, relatæ à *Cardena in Crisi Theologica tract. 6. de Sacram. Pœnit. disp. 49. cap. 1. & 2.*

Prima opinio erat, Attritionem nunquam sufficere, neque cum Sacramento, ad justificationem; sed requiri contritionem. Ita *DD.* undecim apud *Suarezium tom. 4. in 3. part. D. Thomæ disp. 20. num. 1. & 3.* Horum assertionem refellit Concilium Tridentinum d. sess. 14. cap. 4. ubi decrevit, quod Attritio, quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. Quare omnes Neoterici absque ulla hæsitacione ita tenent. *Lessius in addit. D. Thomæ quest. 1. dub. 1. Reginald. d. lib. 5. num. 73. Eminentiss. Card. de Lugo de Pœnit. disp. 5. num. 133. & de Lauræa eod. tract. disp. 9. num. 146. Mastrius in 4. Sent. d. disp. 5. num. 170. Et in Theol. Mor. disp. 21. num. 43. Gobat d. tract. 6. num. 48.* nec non *Diana Coordinatus d. tom. 1. tract. 3. resol. 107. & resol. 108.* Et omnes Moraliste, nullo excepto, ita ut mirum sit, quod tunc Ivenim reallumat, ac defendat dictam primam opinionem; in *d. Dissert. 6. q. 4. cap. 2. art. 3.*

Secunda opinio erat, eatenus valere Attritionem cum Sacramento ad justificationem, quatenus penitens putaret eam esse contritionem; secus si cognosceret illam esse Attritionem. Ita asseriebant *DD.* quos notat *Cardenas d. disp. 49. cap. 1. num. 2.* Sed hæc quoque opinio rejicitur communi calculo *DD.* quos recenset *Suarez. d. disp. 20. sect. 1. num. 9. & moderni* mox allegati, præcipue *Gobat d. tract. 6. num. 50. & Mastrius in 4. Sent. d. disp. 5. num. 170.*

Tertia tandem erat opinio, quod saltem in articulo mortis non sufficiat Attritio, quamvis cum Sacramento Pœnitentiæ; sed consistens peccata sua in eo articulo sit obligatus elicere actum contritionis. Hujus opinionis defensorem facit *Caramuelem Cardenas d. disp. 49. cap. 2. num. 5. & seqq.* ea ratione, quia debet homo tunc temporis consulere suæ salutis æternæ per opinionem magis probabilem; quæ est hæc de contritione, relicta minus probabili, quæ reputatur illa de Attritione. Nihilominus sperendam esse hanc opinionem tanquam non veram, ait *Cardenas ibid. cap. 3. & 4. num. 23.* quia indubitabile est, stante definitione Concilii Tridentini, quod sola Attritio sufficit ad recipiendam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ, etiam in moribundis; & idem demonstrat in Crisi super Propositionibus damnatis *Dissert. 2. cap. 6. num. 61* cui ad stipulantur *Card. de Lugo* ubi supra *disp. 7. sect. 13. Mendezius in Luce fidei libr. 11. cap. 11. num. 6. & Gobat d. tract. 6. n. 51. 52. & 53.* ubi tamen subdit, laudandos esse Confessarios, qui excitant penitentes in articulo mortis ad actus Contritionis; quod ego intelligerem ob præceptum charitatis in Deum; eo tempore persolvendum, non ob dubium validitatis Sacramenti Pœnitentiæ cum Attritione suscepti.

Quo ad Quartum. Si quaerimus differentias inter Contritionem, & Attritionem; Sciendum est, plures plura dicere, nempe in eo differre, quod Attritio

Attritio sit dolor minus intensus, vel minoris durationis, quàm sit Contritio; vel quod non debeat de omnibus mortalibus peccatis, vel non habeat firmum propositum non peccandi, sicut Contritio. Sed hæc sunt nugæ: nam in his omnibus conveniunt Contritio, & Attritio, ut probat Eminentiſſ. Card. de Laurea d. disp. 9. de Pœnitent. art. 3. per plures §§. Igitur in duobus tantum differunt inter se Attritio, & Contritio. Unum est, quod Contritio est dolor de peccatis propter Amorem Dei; Attritio vero est dolor ob timorem pœnarum. Alterum est, quod contritio de per se justificat peccatorem, & remittit ejus peccata cum solo voto confitendi. Attritio vero absque Sacramento pœnitentiæ realiter suscepto non delet peccata. Ita Mastrius in 4. Sent. d. disp. 5. num. 166. & in sua Theologia Morali d. disp. 21. num. 43. Gobat. in Theol. Experim. d. tract. 7. num. 55. Volpi resol. 44. num. 7. Et Collegium Salmantic. d. tract. 6. de Pœnit. cap. 1. n. 17.

Quoad Ultimum. An Attritio possit fieri Contritio? Distinguenda est Attritio, de qua loquuntur moderni post Concilium Tridentinum, ab Attritione, de qua loquebantur DD. Antiqui ante Concilium. Antiqui vocabant Attritionem dolorem perfectum de peccatis ob amorem Dei usque ad punctum, & instantem tempore, in quo Deus infundebat gratiam justificantem in anima ita dolente; in actu vero infusionis gratiæ, non amplius vocabant dolorem illum Attritionem, sed Contritionem; & in hoc sensu dici potest quod Attritio potest fieri Contritio: At in sensu, in quo moderni nominant Attritionem, nempe dolorem procedentem ob timorem pœnarum, nunquam Attritio potest fieri Contritio; sed tantummodo dici potest, quod peccator attritus virtute Sacramenti fit contritus. Attritio non fit Contritio, quia substantia Contritionis consistit in motivo dolendi ob amorem Dei, Attritionis vero natura in dolore ob timorem; & hæc natura, & hoc motivum non mutatur per infusionem gratiæ justificantis in Sacramento. Porro quia per absolutionem Sacramentalem attritus obtinet eandem gratiam, & eundem effectum, quem consequitur ante absolutionem peccator contritus; hinc est quod verè dicitur, attritum fieri contritum virtute Sacramenti. Ita Emin. Card. de Laurea d. disp. 9. art. 3. Mastrius in 4. Sent. d. disp. 5. num. 168. & in Theologia Morali d. disp. 21. num. 44. & 45.

Nisi dicere velimus, quod Attritio nempe dolor imperfectus ob timorem pœnarum, quamvis talis sit ab initio, paulò post fiat Contritio; quia mutatur timor in Amorem; & Amor succedit timori & consideratione, quam facit pœnitens excellentiæ, ac amabilitatis Dei ab ipso offensi. Dat exemplum S. Augustinus de Seta; (vulgò *Setola*, qua utuntur calceolarii, & calceorum tutores in iis suendis) in cap. Sicut seta, de Pœnit. dist. 2. dicens, quod sicut seta introducit linum, vel acus filum, ita timor introducit charitatem; non enim stant simul in calceo, vel in veste, seta, seu acus, & linum, hoc est filum, siquidem ingreditur primum seta, vel acus; eaque, vel illo exeunte intrat linum, vel filum. Ita in homine attritio primum intrat in cor ejus timor pœnarum; qui discedit, cedendo locum charitati, & amoris erga Deum; & sic dum intrat charitas erga Deum in cor hominis pœnitentis; Attritio fit Contritio. Ethoc est, quod docuit Viguerius de Sacram. Pœnitent. cap. 16. pluribus annis ante Concilium Tridentinum, scilicet: *Postquam aliquis fuit Attritus, fit Contritus, Attritione desinente esse*

propter aliud principium, sive objectum superveniens, quod est timor filialis, vel Deus summè dilectus. Et dat hanc similitudinem; sicut ex mane fit meridies; recedentibus videlicet tenebris, & tenuiori luce Auroræ per excrescentiam, & magnitudinem fulgoris Solaribus radiis promanantis, per quem denotatur Amor divinus, succedens timori figurato in exiliis Auroræ lumine. Et hæc satis sunt de Attritione, & de prima parte materiæ proximæ Sacramenti Pœnitentiæ.

DECISIO XV.

ARGUMENTUM.

Differitur de variis significationibus hujus vocis Confessio. Et de illa generali, quæ incipit Confiteor. Exponitur triplex Confessio hominis, idest Commercialis, Forensis, & Sacramentalis. De differentia vocis humanæ, & brutorum. Definitio Confessionis Sacramentalis, & ejus copiosa declaratio. Catechumeni an teneantur præcepto Confessionis? Lepida Confessio cujusdam mulierculæ. An liceat confiteri peccata non Voce, sed Scripto? Plura alia quæ sita curiosa, sed scitu necessaria Confessariis. De eorum tam Sacularium, quàm Regularium approbatione. Quod simplices Sacerdotes non possunt absolvere à Venialibus ex Decreto Innocentii XL.

SUMMARIUM.

- 1 Confessio. Plures hujus vocis significationes.
- 2 Archiepiscopus non recitant Confiteor in principio Missæ.
- 3 Confiteor in Missa dicebatur etiam in primitiva Ecclesia.
- 4 Moniales in Confiteor non possunt dicere, & Tibi Mater, neque vobis Sorores. Et Cur?
- 5 Confiteor quando non dicatur in administratione Eucharistiæ?
- 6 Confiteor, &c. quid proficit?
- 7 Attritio extra Sacramentum Pœnitentiæ an debeat venialia?
- 8 Hominis tantum est loqui, non etiam brutorum.
- 9 Confessio forensis quæ, & quotuplex sit? Et quando faciat plenam probationem?
- 10 Confessio Sacramentalis quid sit?
- 11 Confitendi peccata methodi, aut formulæ damnamus.
- 12 Objurgatio Confessarii rigorosi facta à P. Daniele Bartoli.
- 13 Confessio Sacramentalis debet esse voluntaria.
- 14 Plebei non suæ, sed aliorum peccata confitentes.
- 15 Confessio Sacramentalis instituta à Christo Domino.
- 16 Catechumeni an teneantur confiteri peccata sua?
- 17 Dolore deficiente Confessio est nulla, & invalida.
- 18 Infirmi magis dolent de infirmitate, quam de peccatis.
- 19 Historica narrationes in Confessione evitanda.
- 20 Caroli Casalicchi lepida relatio de Muliere Historicè confitente.
- 21 Vocalis debet esse Confessio. Num per schedulam?
- 22 Laico an confitendum, deficiente Sacerdote?